

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง ปัจจัยส่วนบุคคล การประเมินความเครียด การเผชิญความเครียด ความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง และความผาสุกทางใจของวัยรุ่นที่เสพติดยาบ้า ขณะรับการบำบัดรักษาในแผนกผู้ป่วยนอก สถาบันธัญญารักษ์ โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ และอายุ การประเมินความเครียด การเผชิญความเครียด ความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง และความผาสุกทางใจของวัยรุ่นที่เสพติดยาบ้า ขณะรับการบำบัดรักษาในแผนกผู้ป่วยนอก สถาบันธัญญารักษ์

2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล การประเมินความเครียด การเผชิญความเครียด ความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง และความผาสุกทางใจของวัยรุ่นที่เสพติดยาบ้า ขณะรับการบำบัดรักษาในแผนกผู้ป่วยนอก สถาบันธัญญารักษ์

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ วัยรุ่นที่เสพติดยาบ้า ทั้งเพศหญิงและเพศชาย ที่มารับบริการบำบัดรักษาในแผนกผู้ป่วยนอก สถาบันธัญญารักษ์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ วัยรุ่นเสพติดยาบ้าที่มารับบริการระยะบำบัดรักษาด้วยยา และระยะฟื้นฟูสมรรถภาพในแผนกผู้ป่วยนอก สถาบันธัญญารักษ์ ระหว่างวันที่ 17 มีนาคม - 11 เมษายน 2546 ขนาดกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยคำนวณได้จากสูตร Thorndike (1978)

สูตร $N \geq 10k + 50$ (ในเมื่อ N = จำนวนกลุ่มตัวอย่าง, k = จำนวนตัวแปรทั้งหมด) เพราะฉะนั้นจำนวนกลุ่มตัวอย่าง $(N) \geq (10 \times 10) + 50 = 150$ คน

2. การเลือกกลุ่มตัวอย่าง เป็นการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีกลุ่มตัวอย่างที่มีคุณสมบัติดังนี้ ดังนี้

2.1 เป็นกลุ่มวัยรุ่นที่เสพติดยาบ้าที่มีอายุระหว่าง 13 - 21 ปี

2.2 เข้ารับการบำบัดรักษาการเสพติดยาบ้าด้วยความสมัครใจ

2.3 เข้ารับการบำบัดรักษาในระยะบำบัดรักษาด้วยยาและระยะฟื้นฟูสมรรถภาพ

2.4 มีสติสัมปชัญญะสมบูรณ์ สามารถติดต่อสื่อสารรู้เรื่อง

2.5 สามารถอ่านและเขียนภาษาไทยได้

2.6 วัยรุ่นเสพติดยาบ้าที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปีทุกราย ต้องได้รับการอนุญาตและเห็นยินยอมให้เข้าร่วมวิจัยจากผู้ปกครอง

2.7 เป็นผู้ที่ยินดีให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

3. เกณฑ์การคัดออกจากกลุ่มตัวอย่าง

3.1 วัยรุ่นที่เสพติดยาบ้า ที่มารับบริการครั้งแรกหรือเข้าสู่ระยะบำบัดรักษาด้วยยา (ขั้นตอนที่ 2) ภายใน 1 วัน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม 5 ส่วนประกอบด้วย

ส่วนที่1. แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล จำนวน 3 ข้อ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งครอบคลุม อายุ เพศ ระยะที่เข้ารับการรักษาบำบัดรักษา ซึ่งข้อมูลส่วนนี้ผู้ปวยลงบันทึกด้วยตนเอง

ส่วนที่2. แบบสอบถามการประเมินความเครียด จำนวน 27 ข้อ เป็นแบบสอบถามซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง ตามแนวคิดของ Lazarus & Folkman (1984) โดยศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร ตำรา งานวิจัยและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งประสบการณ์ในการสัมภาษณ์วัยรุ่นที่เสพติดยา ขณะเข้ารับการรักษาบำบัดรักษา ในขณะที่ผู้วิจัยฝึกปฏิบัติงานในโรงพยาบาลจิตเวช ซึ่งครอบคลุมการประเมินสถานการณ์การเข้ารับการรักษาว่าก่อให้เกิดความเครียดต่อตนเองในลักษณะใด ในการตอบแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างประเมินด้วยตนเองว่าเห็นด้วยกับข้อความนั้นมากน้อยเพียงใด ระดับความคิดเห็นจะแทนด้วย Linear Analog Scale

ส่วนที่3. แบบสอบถามการเผชิญความเครียด จำนวน 40 ข้อ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยดัดแปลงโดยปรับข้อคำถามให้มีความเหมาะสมกับวัยรุ่นเสพยาบ้า แบบสอบถามนี้ดัดแปลงมาจากเครื่องมือ The Adolescent Coping Scale ที่ Erica Frydenberg and Ramon Lewis (1986) ได้พัฒนามาจากแนวคิดของ Lazarus & Folkman (1984) และวีณา มิ่งเมือง (2540) นำมาพัฒนาต่อ เพื่อใช้วัดการเผชิญปัญหาของนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ลักษณะแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 4 ระดับ ลักษณะข้อคำถามเป็นข้อความทางบวก

ส่วนที่4. แบบสอบถามความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง จำนวน 10 ข้อ เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยนำมาจากแบบสอบถาม ของ ผ่องศรี ศรีมรกต (2536) ลักษณะแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 4 ระดับ ลักษณะข้อคำถามเป็นข้อความทางด้านบวก 5 ข้อ เป็นข้อความทางด้านลบ 5 ข้อ

ส่วนที่ 5. แบบสอบถามเพื่อวัดความผาสุกทางใจ จำนวน 18 ข้อ เป็นแบบสอบถาม ที่ผู้วิจัยดัดแปลงโดยปรับข้อคำถามจากแบบวัด General Well-being Schedule ของ Dupuy (1977 cited in McDowell & Newell, 1996) ให้มีความเหมาะสมกับวัยรุ่นที่เสพติดยาบ้า ร่วมกับการศึกษาจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาของเครื่องมือ โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 7 ท่าน

หาความเที่ยงของแบบสอบถามโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค ได้ค่าความเที่ยงของแบบสอบถามเมื่อใช้กับกลุ่มตัวอย่างของงานวิจัยครั้งนี้ ดังนี้ แบบสอบถามการประเมินความเครียดเป็นรายด้าน แบบสอบถามการเผชิญความเครียดเป็นรายด้าน แบบสอบถามความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง และแบบสอบถามความผาสุกทางใจ เท่ากับ .64, .57, .73, .85, .77, .85, .71 และ .73 ตามลำดับ

การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองทุกวัน และมีผู้ช่วยวิจัยเป็นบางวัน ด้วยวิธีการสัมภาษณ์ตามแบบสอบถาม ได้แบบสอบถามทั้งหมด 150 ฉบับ เป็นแบบสอบถามที่สมบูรณ์สามารถนำมาวิเคราะห์ข้อมูลได้ 150 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 ของแบบสอบถามที่สัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูลวิเคราะห์โดยใช้ คอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS ในการคำนวณหาความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสถิติไคสแควร์ และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาสามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. วิจัยส่วนบุคคลของวัยรุ่นที่เสพติดยาบ้า ขณะรับการบำบัดรักษาในแผนกผู้ป่วยนอก สถาบันธัญญารักษ์ พบว่าวัยรุ่นที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเป็นเพศชาย (ร้อยละ 89.3) มากกว่าเพศหญิง (ร้อยละ 10.7) มีอายุอยู่ในช่วง 13 - 21 ปี และมีอายุโดยเฉลี่ย 18.72 ปี (S.D. = 2.24)

2. วัยรุ่นที่เสพติดยาบ้า ขณะรับการบำบัดรักษาในแผนกผู้ป่วยนอก สถาบันธัญญารักษ์ ส่วนใหญ่มีการประเมินความเครียดลักษณะทำลาย (ร้อยละ 98.7)

3. วัยรุ่นที่เสพติดยาบ้า ขณะรับการบำบัดรักษาในแผนกผู้ป่วยนอก สถาบันธัญญารักษ์ มีคะแนนการเผชิญความเครียดโดยใช้ความสามารถของตนเอง ให้แหล่งสนับสนุนอื่นๆ และแบบหลีกเลี่ยงปัญหา เฉลี่ยเท่ากับ 54.26 (S.D. = 7.10), 18.93 (S.D. = 4.33) และ 94.93 (S.D. = 9.54) ตามลำดับ

4. วัยรุ่นที่เสพติดยาบ้า ขณะรับการบำบัดรักษาในแผนกผู้ป่วยนอก สถาบันธัญญารักษ์ มีคะแนนความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง เฉลี่ยเท่ากับ 30.35 (S.D. = 4.84)

5. วัยรุ่นที่เสพติดยาบ้า ขณะรับการบำบัดรักษาในแผนกผู้ป่วยนอก สถาบันธัญญารักษ์ มีคะแนนเฉลี่ยของความผาสุกทางใจเท่ากับ 66.94 (S.D. = 16.77) และเมื่อพิจารณาจำแนกกลุ่มตามระดับ พบว่า มีความผาสุกทางใจระดับสูงเป็นส่วนใหญ่ (ร้อยละ 37.33) รองลงมาคือ มี ความผาสุกทางใจระดับต่ำ (ร้อยละ 34.67) และมีความผาสุกทางใจระดับปานกลาง จำนวนน้อยที่สุด (ร้อยละ 28)

6. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล การประเมินความเครียด การเผชิญความเครียด ความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง และความผาสุกทางใจของวัยรุ่นที่เสพติดยาบ้า ขณะรับการบำบัดรักษาในแผนกผู้ป่วยนอก สถาบันธัญญารักษ์ ดังนี้

6.1 เพศ และอายุ ไม่มีความสัมพันธ์กับความผาสุกทางใจของวัยรุ่นที่เสพติดยาบ้า ขณะรับการบำบัดรักษาในแผนกผู้ป่วยนอก

6.2 การเผชิญความเครียดแบบหลีกเลี่ยงปัญหา มีความสัมพันธ์ทางลบกับความผาสุกทางใจของวัยรุ่นที่เสพติดยาบ้าขณะรับการบำบัดรักษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($r = -.563$)

6.3 การประเมินความเครียดลักษณะทำลาย การเผชิญความเครียดโดยใช้ความสามารถของตนเอง การเผชิญความเครียดโดยใช้แหล่งสนับสนุนอื่นๆ และความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความผาสุกทางใจของวัยรุ่นที่เสพติดยาบ้า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($r = .192, .434, .152$ และ $.644$ ตามลำดับ)

อภิปรายผลการวิจัย

1. การศึกษาปัจจัยส่วนบุคคล ด้านเพศ อายุ การประเมินความเครียด การเผชิญความเครียด ความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง และความผาสุกทางใจของวัยรุ่นที่เสพติดยาบ้า ขณะรับการบำบัดรักษาในแผนกผู้ป่วยนอก สถาบันธัญญารักษ์ ผู้วิจัยจะขออภิปรายในประเด็นสำคัญๆ ดังนี้

1.1 จากผลการวิจัยพบว่า วัยรุ่นที่เสพติดยาบ้าที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีความผาสุกทางใจระดับสูง (ร้อยละ 37.33) สามารถอธิบายได้ว่า เนื่องมาจากวัยรุ่นเสพติดยาบ้าส่วนใหญ่ที่มาใช้บริการ ได้ผ่านพ้นกระบวนการบำบัดรักษา ในระยะบำบัดรักษาด้วยยา หรือระยะฟื้นฟูสมรรถภาพไปสักระยะเวลาหนึ่งแล้ว ทำให้ผู้ป่วยมีการปรับตัวในเรื่องต่างๆ ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม: เพื่อให้สามารถรับสภาพการบำบัดได้ อีกทั้งการได้รับข้อมูลข่าวสาร ความรู้ คำแนะนำ จากเจ้าหน้าที่ จะช่วยให้บุคคลเข้าใจสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับตนเอง เกิดความรู้สึกมีความหวัง ความพึงพอใจ ความมีชีวิตชีวา ความกระตือรือร้น และเชื่อมั่นว่าตนเองจะสามารถผ่านพ้นระยะของการบำบัดรักษาได้จนประสบความสำเร็จ สามารถไปเริ่มต้นชีวิตใหม่ได้ ซึ่งจะช่วยให้สามารถเผชิญสถานการณ์หรือการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม (นัยนา อินธิโชติ, 2545) จนมีความผาสุกทางใจในระดับสูงได้ แต่อย่างไรก็ตามพบว่ายังมีวัยรุ่นเสพติดยาบ้าจำนวนไม่น้อยอีกกลุ่มที่มีความผาสุกทางใจในระดับต่ำ (ร้อยละ 34.67) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากวัยรุ่นกลุ่มนี้ ต้องเผชิญกับความเครียดจากสิ่งแวดล้อมต่างๆ ในการบำบัดรักษา ทั้งกระบวนการรักษา การได้รับความทุกข์ทรมานจากการ

อดยา อีกทั้งวัยรุ่นบางคนกำลังเรียนหนังสืออยู่ ซึ่งการที่ต้องเข้ารับการบำบัดรักษา อาจทำให้วัยรุ่นบางคนขาดความมั่นใจหรือรู้สึกอับอายเพื่อน ซึ่งในวัยรุ่น กลุ่มเพื่อนจะมีอิทธิพลมากทำให้กลัวว่า ถ้าเพื่อนหรือบุคคลอื่นรู้ว่าตนเองติดยาบ้า จะไม่อยากคบด้วย อีกทั้งระยะเวลาของการบำบัดรักษา มีความยาวนานถึง ประมาณ 2 - 20 สัปดาห์ จึงอาจทำให้วัยรุ่นเกิดความเบื่อหน่าย และทำให้เสียเวลาในการเรียนหรือการทำงาน จนทำให้เกิดความวิตกกังวล กลัวว่าตนเองอาจไม่สามารถเผชิญกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้ จึงอาจเป็นสาเหตุที่ทำให้วัยรุ่นเสพติดยาบ้าบางกลุ่มเกิดความท้อแท้ สิ้นหวัง และซึมเศร้าซึ่งเป็นความรู้สึกหรืออารมณ์ทางด้านลบ จึงอาจทำให้วัยรุ่นเสพติดยาบ้าในกลุ่มนี้มีความ ผ่าสุกทางใจระดับต่ำได้ สอดคล้องกับการศึกษาของ Kimble (1998) พบว่า ผู้ป่วยโรคหัวใจที่อยู่ ระหว่างการบำบัดรักษาจะมีความผ่าสุกทางใจลดลง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

1.2 วัยรุ่นเสพติดยาบ้าที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่มีการประเมินความเครียดลักษณะทำทนาย (ร้อยละ 98.7) เนื่องจากว่าวัยรุ่นเสพติดยาบ้าที่มารับการบำบัดรักษาส่วนใหญ่ กำลังอยู่ในวัยเรียนระดับมัธยมศึกษาหรือบางคนอาจถูกไล่ออกจากโรงเรียน ทำให้เห็นความสำคัญของการบำบัดรักษา และมีการประเมินสถานการณ์ขณะเข้ารับการบำบัดว่าเป็นภาวะเครียดลักษณะทำทนาย ซึ่งก่อให้เกิดผลดีและเป็นประโยชน์ต่อตนเอง เมื่อเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ก็จะทำให้เกิดความตั้งใจ กระตือรือร้นในการปฏิบัติตามคำแนะนำของผู้ให้การบำบัด เพราะมีความหวังว่าตนเองจะหายจากอาการเสพติดยาบ้าได้ สอดคล้องกับการศึกษาของ Oberst et al. (1989) พบว่า ผู้ดูแลประเมินสถานการณ์การดูแลผู้ป่วยโรคมะเร็งว่าทำทนาย จะทำให้เกิดความรู้สึกสนใจ เอาใจใส่ และกระตือรือร้น

2. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง ปัจจัยส่วนบุคคล การประเมินความเครียด การเผชิญความเครียด ความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง และความผ่าสุกทางใจของวัยรุ่นที่เสพติดยาบ้า ขณะรับการบำบัดรักษาในแผนกผู้ป่วยนอก สถาบันธัญญารักษ์ จะขออภิปรายตามสมมุติฐานการวิจัย ดังนี้

สมมุติฐานที่ 1. ปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ และอายุ มีความสัมพันธ์กับความผ่าสุกทางใจ ของวัยรุ่นที่เสพติดยาบ้า ขณะรับการบำบัดรักษาในแผนกผู้ป่วยนอก สถาบันธัญญารักษ์

จากผลการศึกษา พบว่า เพศ ไม่มีความสัมพันธ์กับความผ่าสุกทางใจของวัยรุ่นที่เสพติดยาบ้า ขณะรับการบำบัดรักษาในแผนกผู้ป่วยนอก สถาบันธัญญารักษ์ ทั้งนี้สามารถอธิบายได้ว่า ทั้งเพศหญิงและเพศชายที่เข้ารับการบำบัดรักษา มีการปฏิบัติกิจกรรมต่าง เช่น การเข้ากลุ่มบำบัด ในลักษณะเดียวกัน อีกทั้งการได้รับความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และคำแนะนำจาก

เจ้าหน้าที่เหมือนกันๆ ดังนั้นความรู้สึกทั้งทางด้านบวกและด้านลบที่เกิดขึ้นจึงมีลักษณะคล้ายกัน จึงพบว่า เพศไม่มีความสัมพันธ์กับความผาสุกทางใจ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Down-Wamboldt & Melanson (1995) พบว่า เพศไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับความผาสุกทางใจ จากผลการศึกษา ปัจจัยส่วนบุคคลด้าน อายุ พบว่า ไม่มีความสัมพันธ์กับความผาสุกทางใจของวัยรุ่นที่เสพติดยาบ้า ขณะรับการบำบัดรักษา ทั้งนี้สามารถอธิบายได้ว่า ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล ด้านอายุ ซึ่งเมื่อนำมาแบ่งช่วงอายุเป็น 3 ระยะ ตามพัฒนาการ (สุชา จันทร์เอม, 2540) พบว่า วัยรุ่นตอนต้นมีอายุ 13-15 ปี วัยรุ่นตอนกลางมีอายุ 16-18 ปี และวัยรุ่นตอนปลายมีอายุ 19-21 ปี ซึ่งวัยรุ่นในแต่ละช่วงอายุ มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม ที่ไม่แตกต่างกันมากนัก อีกทั้งการมีสภาพเป็นผู้ป่วยเสพติดยาบ้าและอยู่ในสถานการณการเข้ารับการบำบัดรักษาในแผนกผู้ป่วยนอก ทำให้สภาพอารมณ์และความรู้สึกทั้งทางด้านบวก เช่น ความกระตือรือร้น มีชีวิตชีวา ความสุข และความรู้สึกด้านลบ เช่น ความวิตกกังวล ความท้อแท้ และความซึมเศร้า ที่เกิดขึ้นขณะเข้ารับการบำบัดรักษา จึงเป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นขณะอยู่ในสถานการณเดียวกัน ซึ่งเป็นเหตุผลที่ทำให้อายุของวัยรุ่นที่เสพติดยาบ้าไม่มีความสัมพันธ์กับความผาสุกทางใจได้

สมมุติฐานที่ 2. การประเมินความเครียดของวัยรุ่นที่เสพติดยาบ้า มีความสัมพันธ์กับความผาสุกทางใจของวัยรุ่นที่เสพติดยาบ้า ขณะรับการบำบัดรักษาในแผนกผู้ป่วยนอก

ผลการศึกษาคั้งนี้ พบว่า การประเมินความเครียดลักษณะทำทหายมีความสัมพันธ์ทางบวกระดับต่ำกับความผาสุกทางใจของวัยรุ่นที่เสพติดยาบ้า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($r = .192$) ทั้งนี้อาจเนื่องจากวัยรุ่นเสพติดยาบ้าที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีการประเมินสถานการณในการบำบัดรักษาว่าเป็นความเครียดในลักษณะทำทหาย (ร้อยละ 98.7) โดยเมื่อพิจารณาลักษณะของกลุ่มตัวอย่างแล้วพบว่า วัยรุ่นที่เสพติดยาบ้าส่วนใหญ่มารับการบำบัดรักษาด้วยความสมัครใจ เพื่อต้องการเลิกเสพยาบ้าอย่างจริงจัง โดยได้รับการสนับสนุนจากครอบครัว จึงมีการรับรู้และทัศนคติที่ดีต่อการบำบัดรักษา ว่าเป็นสิ่งที่มีประโยชน์ เช่น ทำให้ได้รับความรู้ใหม่ๆ ได้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มๆต่างๆ รวมทั้งได้รับความรักความเอาใจใส่และความเข้าใจจากบุคคลในครอบครัวเพิ่มขึ้น อีกทั้งทำให้สามารถนำเอาแหล่งประโยชน์ที่มีอยู่เหล่านี้มาใช้ให้เกิดการพัฒนา คือสามารถควบคุมสถานการณที่เกิดขึ้นได้ในระหว่างการบำบัดได้ จนอาจทำให้ตนสามารถเลิกเสพยาบ้าจนสำเร็จได้ในอนาคต ดังนั้น การที่วัยรุ่นที่เสพติดยาบ้าประเมินสถานการณในการบำบัดรักษาว่าเป็นความเครียดในลักษณะทำทหาย จึงเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความมั่นใจว่าจะผ่านพ้นสถานการณที่เครียดระหว่างการบำบัดไปได้ เกิดความรู้สึกมีความหวัง พึ่งพอใจ มีความสุข และกระตือรือร้นในการทำกิจกรรมต่างๆ ขณะรับการบำบัดรักษา ซึ่งเป็นองค์

ประกอบทางด้านบวกของความผาสุกทางใจ จึงเป็นเหตุผลที่ทำให้พบว่าการประเมินความเครียดแบบทำท่ายมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความผาสุกทางใจ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Hayes et al. (1998) พบว่า ผู้สูงอายุป่วยเป็นโรคข้ออักเสบรูมาตอยด์ ที่มีการประเมินความเครียดว่าเป็นสิ่งที่ทำท่าย จะมีความผาสุกทางใจที่สูง และงานวิจัยของ Uthis (1999) พบว่า กลุ่มผู้ดูแลผู้ป่วยติดเชื้อเอชไอวี ที่ประเมินสถานการณ์ในการดูแลว่าทำท่าย จะมีความพึงพอใจซึ่งเป็นอารมณ์หรือความรู้สึกด้านบวก (positive affect) ซึ่งเป็นองค์ประกอบด้านบวกของความผาสุกทางใจ

สมมุติฐานที่ 3. การเผชิญความเครียดของวัยรุ่นที่เสพติดยาบ้า มีความสัมพันธ์กับความผาสุกทางใจของวัยรุ่นที่เสพติดยาบ้า ขณะรับการบำบัดรักษาในแผนกผู้ป่วยนอก

สมมุติฐานที่ 3.1 การเผชิญความเครียดโดยใช้ความสามารถของตนเอง และการเผชิญความเครียดโดยใช้แหล่งสนับสนุนอื่นๆ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความผาสุกทางใจของวัยรุ่นเสพติดยาบ้า ขณะรับการบำบัดรักษาในแผนกผู้ป่วยนอก

ผลการศึกษาคั้งนี้ พบว่า วัยรุ่นเสพติดยาบ้าที่มีการเผชิญความเครียดโดยใช้ความสามารถของตนเอง มีความสัมพันธ์ทางบวกระดับปานกลางกับความผาสุกทางใจ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($r = .434$) และการเผชิญความเครียดโดยใช้แหล่งสนับสนุนอื่นๆ มีความสัมพันธ์ทางบวกระดับต่ำกับความผาสุกทางใจ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($r = .152$) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก วัยรุ่นที่มารับการบำบัดรักษา ได้รับการให้คำแนะนำ ความรู้ ข้อมูล ความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ อีกทั้งกิจกรรมกลุ่มบำบัดต่างๆ เช่น กลุ่มครอบครัวบำบัด เพื่อเป็นการฝึกให้วัยรุ่นใช้ความสามารถของตนเองในการจัดการกับความเครียดที่เกิดขึ้นขณะรับการบำบัดรักษา หรือ การที่วัยรุ่นเสพติดยาบ้าได้มีการใช้แหล่งสนับสนุนอื่นๆ เช่น การขอความช่วยเหลือในด้านข้อมูล ขอคำแนะนำปรึกษาจากผู้ให้การบำบัด แพทย์ พยาบาล และบุคคลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง อีกทั้งการมีแหล่งทรัพยากรทางด้านวัตถุ เช่น ทรัพย์สิน เงินทอง หรือสิ่งของต่างๆ ก็สามารถใช้ในการจัดการกับปัญหาได้อีกวิธีหนึ่ง (ฉวีวรรณ สัตยธรรม, 2541) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ นัยนา อินธิโชติ (2545) พบว่า การสนับสนุนด้านข้อมูลข่าวสารจากบุคลากรทางสาธารณสุขจะเป็นเสมือนแหล่งประโยชน์ ที่จะส่งเสริมให้เยาวชนมีพฤติกรรมการปรับตัวที่เหมาะสม จะทำให้วัยรุ่นทราบแนวทางการปฏิบัติตนที่ถูกต้อง ไม่รู้สึกว่าถูกทอดทิ้ง ทำให้เกิดกำลังใจการบำบัดรักษาอย่างจริงจัง เนื่องจากการเผชิญความเครียดโดยมุ่งแก้ไขปัญห ทั้ง 2 วิธีนี้เปรียบเสมือนการแก้ไขให้สาเหตุของความเครียดลดลงหรือหมดไป ย่อมจะส่งผลให้วัยรุ่นที่มีความเครียด ความวิตกกังวลลดลง บุคคลจึงมีความผาสุกทางใจมากขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ Pender (1987) กล่าวว่า หากบุคคลมีการเผชิญความเครียดที่มีประสิทธิภาพ จะทำให้สามารถดำรงไว้ซึ่ง

ภาวะสุขภาพ มีอารมณ์มั่นคงขึ้น และเกิดความผาสุก สอดคล้องกับการศึกษาของ ศากุล คงพันธ์ (2532) พบว่า มารดาที่มีบุตรเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาล มีการเผชิญความเครียดแบบมุ่งแก้ปัญหาที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความผาสุกทางใจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และจากการศึกษาของ Down-Wamboldt (1995) พบว่า ผู้สูงอายุที่เป็นโรคข้ออักเสบรูมาตอยด์ ที่มุ่งจัดการกับความเครียดโดยการเผชิญปัญหาด้วยตนเองและการมองโลกในแง่ดี มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความผาสุกทางใจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สมมุติฐานที่ 3.2 การเผชิญความเครียดแบบหลีกเลี่ยงปัญหา มีความสัมพันธ์ทางลบกับความผาสุกทางใจของวัยรุ่นที่เสพติดยาบ้า ขณะรับการบำบัดรักษาในแผนกผู้ป่วยนอก

จากการศึกษาพบว่า วัยรุ่นเสพติดยาบ้าที่มีการเผชิญความเครียดแบบหลีกเลี่ยงปัญหา มีความสัมพันธ์ทางลบระดับปานกลางกับความผาสุกทางใจ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($r = -.563$) ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจาก วัยรุ่นเสพติดยาบ้าบางราย ใช้วิธีการเผชิญความเครียดที่ไม่มีประสิทธิภาพ เช่น การตำหนิหรือโทษตัวเอง หลีกเลียงจะเผชิญกับความจริง การเก็บปัญหาไว้คนเดียว ระบายอารมณ์ รู้สึกหงุดหงิด เก็บไปกังวลหรือการปล่อยไปตามยถากรรม และไม่ทำอะไรเลย ดังนั้นการที่วัยรุ่นเสพติดยาบ้าไม่สามารถจัดการความเครียดที่เกิดขึ้นได้ในขณะรับการบำบัดรักษา จะทำให้เกิดความวิตกกังวล ท้อแท้ สิ้นหวังและอารมณ์ซึมเศร้า ไม่มีความสุข ซึ่งเป็นสภาพอารมณ์หรือความรู้สึกทางด้านลบ นั่นคือทำให้เป็นผู้ที่มีความผาสุกทางใจต่ำนั่นเอง วัยรุ่นเสพติดยาบ้าที่ไม่สามารถเผชิญสถานการณ์เหล่านี้ได้ อาจขอยุติการรักษา หรืออาจอาจไม่ให้ความร่วมมือในการบำบัดรักษา เช่น ไม่มาตามนัด หรือไม่รับประทานยาตามคำสั่งของแพทย์ เป็นต้น เนื่องมาจากการเผชิญความเครียดแบบหลีกเลี่ยงปัญหา ทำให้ปัญหาซึ่งเป็นสาเหตุของความเครียดยังไม่ได้รับการแก้ไข จึงอาจเป็นตัวกระตุ้นให้วัยรุ่นเสพติดยาบ้าเกิดความเครียด ความวิตกกังวลอีก สอดคล้องกับการศึกษาของ Walt (1999) พบว่ากลุ่มนักเรียนที่ใช้แอลกอฮอล์ ที่มีความเครียดสูง มักใช้การเผชิญปัญหาแบบหลีกเลี่ยงปัญหา ทำให้มีความผาสุกทางใจในระดับต่ำ และการศึกษาของ วิลลวัลย์ วโรฟาร (2535) พบว่า การเผชิญความเครียดด้านลดอารมณ์ตึงเครียด มีความสัมพันธ์ทางลบกับความผาสุกทางใจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ($r = -.46$)

สมมุติฐานที่ 4. ความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่นที่เสพติดยาบ้า มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความผาสุกทางใจของวัยรุ่นที่เสพติดยาบ้า ขณะรับการบำบัดรักษาในแผนกผู้ป่วยนอก

จากผลการศึกษาครั้งนี้ พบว่า ความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่นเสพติด

ยาบ้าที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง มีความสัมพันธ์ทางบวกระดับปานกลางกับความผาสุกทางใจ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($r = .644$) ทั้งนี้เนื่องมาจาก วัยรุ่นเสพติดยาบ้าที่มารับการบำบัดรักษา มีความรู้สึกรักตนเอง มีความภาคภูมิใจในตนเอง อยากให้ตนเองหายจากอาการเสพติดยาบ้า ไม่อยากกลับไปใช้ยาบ้าอีก และมีความตั้งใจในการทำกิจกรรมต่างๆ ขณะที่มารับการรักษาที่โรงพยาบาล อีกทั้งมีความเชื่อมั่นว่าตนเองสามารถเข้ารับการบำบัดรักษาจนประสบความสำเร็จได้ จะได้กลับไปเริ่มต้นชีวิตใหม่ เช่น การกลับไปเรียนหนังสือหรือการไปทำงาน ซึ่งบุคคลที่มีความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง จะมีความรู้สึกยอมรับนับถือตนเอง รู้สึกรักตนเอง ภาคภูมิใจในตนเอง และเชื่อมั่นว่าตนเองสามารถประสบความสำเร็จได้ จะเกิดความรู้สึกที่ดี ความพึงพอใจ ความสุข ซึ่งเป็นองค์ประกอบด้านบวกของความผาสุกทางใจ สอดคล้องกับการศึกษาของ อรัญญา แพ้จ้อย (2544) พบว่า ความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง สามารถส่งเสริมการปรับตัวทางจิตสังคมของวัยรุ่นชายที่ติดสารเสพติดได้ อีกทั้งช่วยส่งเสริมให้วัยรุ่นที่เสพติดยาบ้า ใช้ชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ โดยที่ไม่กลับไปเสพยาบ้าซ้ำอีก ดังนั้นความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองของวัยรุ่นเสพติดยาบ้า จึงมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความผาสุกทางใจ

ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง ปัจจัยส่วนบุคคล การประเมินความเครียด การเผชิญความเครียด ความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง และความผาสุกทางใจของวัยรุ่นที่เสพติดยาบ้า ขณะรับการบำบัดรักษาในแผนกผู้ป่วยนอก สถาบันธัญญารักษ์ สามารถนำมาสรุปเป็นข้อเสนอแนะด้านต่างๆ ได้ดังนี้

1.ด้านปฏิบัติการพยาบาล

1.1 จากการศึกษาพบว่า วัยรุ่นเสพติดยาบ้าที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง มีความผาสุกทางใจระดับต่ำ ถึงร้อยละ 34.67 นั่นคือ ขณะรับการบำบัดรักษาในแผนกผู้ป่วยนอกนั้น วัยรุ่นเสพติดยาบ้ากลุ่มใหญ่มีความรู้สึกทางด้านลบ (negative affect) เช่น ความวิตกกังวล ความซึมเศร้า ความท้อแท้และความเบื่อหน่าย ดังนั้นพยาบาลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการให้บริการบำบัดรักษาผู้ที่เสพติดยาบ้า ควรจัดกิจกรรมเพื่อลดหรือยับยั้งความรู้สึกดังกล่าว เช่น การให้วัยรุ่นเสพติดยาบ้าได้รับทราบแนวทางในการบำบัดรักษา ว่ามีกิจกรรมอย่างไร และใช้เวลาในการบำบัดรักษานานเท่าไร การให้คำแนะนำแก่ครอบครัวในการมีส่วนร่วมดูแลวัยรุ่นที่เสพติดยาบ้า เพื่อให้มีกำลังใจ และไม่รู้สึกโดดเดี่ยว อีกทั้งการได้รับข้อมูล ข่าวสารและคำแนะนำในการปฏิบัติตัวขณะที่เข้ารับการบำบัดรักษา เพื่อให้วัยรุ่นเสพติดยาบ้าสามารถใช้แหล่งข้อมูลดังกล่าว ในการจัดการ

กับความรู้สึกทางด้านลบที่เกิดขึ้นกับตนเอง เพื่อให้วัยรุ่นเสพติดยาบ้าเกิดความสนุกสนานหรือความรู้สึกทางด้านบวก (positive affect) เพิ่มมากขึ้น เช่น มีความมั่นใจและมีความหวังว่าตนเองจะผ่านพ้นกระบวนการบำบัดรักษาไปได้จนจบกระบวนการ

1.2 จากการศึกษาพบว่า วัยรุ่นเสพติดยาบ้า ที่มีการประเมินความเครียดลักษณะทำทนาย มีแนวโน้มที่จะเป็นผู้ที่มีความสนุกสนานสูง ส่วนวัยรุ่นที่มีการประเมินเครียดลักษณะสูญเสีย/อันตราย คุกคาม มีแนวโน้มที่จะเป็นผู้ที่มีความสนุกสนานต่ำ ดังนั้น พยาบาลควรจัดกระทำกับตัวแปรที่พบว่ามีความสัมพันธ์ทั้งทางด้านบวกและด้านลบนี้ โดยการส่งเสริมให้วัยรุ่นที่เสพติดยาบ้ามีการประเมินสถานการณ์ขณะเข้ารับการรักษาว่าเป็นสิ่งที่ทำทนาย จะได้มีการนำแหล่งประโยชน์ที่มีอยู่มาใช้เพื่อให้ตนเองเกิดประโยชน์มากที่สุด การรับรู้สถานการณ์ในการบำบัดในลักษณะนี้ ย่อมส่งผลให้วัยรุ่นที่เสพติดยาบ้าเกิดความสนุกสนานใจที่ดีหรือมีความรู้สึกทางด้านบวก เช่น มีความสุข มีชีวิตชีวา และมีความเชื่อมั่น ว่าตนเองสามารถรับการบำบัดรักษาให้ประสบความสำเร็จได้

1.3 จากผลการศึกษา พบว่า วัยรุ่นที่เสพติดยาบ้า ที่มีการเผชิญความเครียดโดยใช้ความสามารถของตนเอง และใช้แหล่งสนับสนุนอื่นๆ มีแนวโน้มที่จะเป็นผู้ที่มีความสนุกสนานใจที่ดี ในขณะที่หากใช้การเผชิญปัญหาแบบหลีกเลี่ยงปัญหา จะมีแนวโน้มที่มีความสนุกสนานใจที่ต่ำ ดังนั้นพยาบาลควรจัดให้มีกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริม และสนับสนุนให้ผู้ป่วยเรียนรู้วิธีการเผชิญความเครียดหรือปัญหาด้วยตนเอง เช่น ฝึกทักษะในการแก้ปัญหาด้วยการมุ่งแก้ไขที่สาเหตุ และพยายามแก้ไขปัญหาย่างมีระบบ หรือ การส่งเสริมให้วัยรุ่นที่เสพติดยาบ้ารู้จักใช้แหล่งประโยชน์ที่ตนเองมีอยู่ ในการจัดการกับความเครียด เช่น การขอคำปรึกษาจากผู้เชี่ยวชาญ ผู้ให้การบำบัดรักษาและบิดา มารดา เป็นต้น

1.4 จากผลการศึกษา พบว่า วัยรุ่นที่มีความรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง มีแนวโน้มที่จะเป็นผู้ที่มีความสนุกสนานใจที่ดี ดังนั้น พยาบาลควรจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้วัยรุ่นที่เสพติดยาบ้า มีความรู้สึกรักตนเอง ยอมรับว่าตนเอง มีความสำคัญ และมีคุณค่า เพื่อให้มีจิตใจที่เข้มแข็ง มีความสุขและความหวังในชีวิตจนทำให้สามารถรับการบำบัดรักษาได้อย่างต่อเนื่องจนจบกระบวนการ และสามารถเลิกเสพยาบ้าได้ในที่สุด ซึ่งจะส่งผลให้เป็นผู้ที่มีสุขภาพดี รู้สึกมีความสุข มีความหวังในชีวิต

1.5 ผลการวิจัยเรื่องนี้ ช่วยให้พยาบาลและบุคลากรอื่นที่ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับการดูแลบำบัดรักษาผู้ติดสารเสพติดในโรงพยาบาลชุมชน ซึ่งมีหน้าที่ให้การดูแลช่วยเหลือผู้ที่ติดสารเสพติดในระดับปฐมภูมิ สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการช่วยเหลือ ส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้เสพติดยาบ้าเป็นผู้ที่มีความสนุกสนานใจที่ดี และมากพอที่จะผ่านพ้นกระบวนการบำบัดรักษาได้อย่างเป็นผลสำเร็จ สอดคล้องกับนโยบายของประเทศในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่ง

ชาติฉบับที่ 9 ที่ต้องการให้ผู้ติดสารเสพติดได้รับการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข

2. ด้านการวิจัย

2.1 จากการศึกษาพบว่า แนวคิดความผาสุกทางใจ เป็นแนวคิดที่มีประโยชน์ในการส่งเสริมให้วัยรุ่นที่เสพยาบ้าสามารถเข้ารับการบำบัดรักษาจนจบกระบวนการ ดังนั้นควรมีการศึกษา ในกลุ่มประชากรที่มีลักษณะแตกต่างกันไป เช่น ผู้ติดสารเสพติดประเภทอื่น เป็นต้น เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการพยาบาลและการบริการแก่ผู้ป่วยกลุ่มอื่นๆ

2.2 การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาในกลุ่มวัยรุ่นที่เสพยาบ้า ขณะรับการบำบัดรักษาในแผนกผู้ป่วยนอก สถาบันธัญญารักษ์ จึงเป็นตัวแทนของวัยรุ่นที่มารับการบำบัดรักษาในแผนกผู้ป่วยนอก สถาบันธัญญารักษ์เท่านั้น ควรมีการศึกษาในกลุ่มวัยรุ่นที่เสพยาบ้าที่มารับบริการแผนกผู้ป่วยใน สถาบันธัญญารักษ์ เพื่อศึกษาว่าผู้ป่วยในมีความผาสุกทางใจที่เหมือนหรือแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร

2.3 การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาความสัมพันธ์ เพื่อให้ทราบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่างๆ กับความผาสุกทางใจ ดังนั้นเมื่อทราบว่า มีปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความผาสุกทางใจ จึงควรนำมาศึกษาชนิดกึ่งทดลอง (Quasi experiment) เพื่อจัดกระทำกับปัจจัยต่างๆ เหล่านั้น ที่จะส่งผลต่อความผาสุกทางใจต่อไป เช่น การจัดโปรแกรมการส่งเสริมความรู้สึกรู้สึกเห็นคุณค่าในตนเอง โปรแกรมฝึกทักษะการประเมินความเครียด และโปรแกรมฝึกทักษะการเผชิญความเครียด เป็นต้น เพื่อให้ผู้เสพยาบ้าเป็นผู้ที่มีความผาสุกทางใจเพิ่มขึ้น